

ՄՇԱԿ

Տարեկան դիմել 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի կամադրություն մեջ:

Ոտարարարարարար Բիսմուտ են ուղղակի

Тифлис. Редакция «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաօտան 10—2 ժամ

(Բացի կիրակի և տոն օրերից)

Ցայտարարություն ընդունվում է ամեն լիզուով:

Ցայտարարությունների համար զեմարում են

խրատանյալ րատին 2 կոպեկ:

„ՄՇԱԿ“ ԼՐԱԳԻՐ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թ. Ե. Ն.

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Նր հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով ԱՄՆԵՆ ՕՐ (բացի տոն և տոներին հետևեալ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄԱՄԱՆ. I. Տեղական կարգադրություններ, II Առաջնորդող յոգուածներ, III Ներքին տեսություն, IV Արտաքին տեսություն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագրեր, VII Ֆելիետոն և Բանասիրական, VIII Ցայտարարություններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԵԼ, տարեկան 10 ռուբլ, կես տարվան 6 ռ., հինգ ամս. 5 ռ., չորս ամս. 4 ռ., երեք ամս. 3 ռ., երկու ամս. 2 ռ. և մի ամս. 1 ռուբլ:

Գրվել կարելի է խմբագրություն մեջ հետևեալ հասցեով. Тифлис, редакция «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՂԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Գոյոս» լրագրի յոգուածը.— Ներքին տեսություն, Նամակ Ալեքսանդրապոլից: Ներքին լուրեր.— Արտաքին տեսություն: Ֆրանսիա: Սերբիա: Հրաւեր առ համայն ռուսական ազգային:— Մշակիչ հեռագրեր:— Ցայտարարություններ:— Բանասիրական: Գաւիթ բէկ:

«ԳՈԼՕՍ» ԼՐԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾ

Ներկայ թիւի № 6 մէջ ռուս «Голосъ» լրագիրը նուիրել է մի ընդարձակ առաջնորդող յոգուած որ մի մանրամասն տեսութիւն է կազմում 1880 թիւին Միտայում պատահած քաղաքական անցքերի: Յօդուածը մեզ համար նրանով նշանաւոր է, որ նրա մէջ խօսվում է և հայոց խնդրի մասին:

ԴԱՆԻԹ ԲԵԿ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Վ Է Պ

(1722—1728)

—

Ժ.Գ.

Առաօտան չալարեանների ամբողջ ցեղի մէջ լուր տարածվեցաւ, թէ մէկը Ֆրանսիայը ընդունել է մասնագրականութիւն. բոլորը հետաքրքրվում էին, բոլորը ուրախանում էին, որ հայերից մի այդպիսի նշանաւոր մարդ մտաւ իսլամի դիրքի, և հաւատացած էին, որ շատերը կը հետեւն նրա օրինակին: Այդ միջոցին Սիւրբի դեռ նոր էլ զարթել, և փաթաթված մտաքննայ նուրբ փառանքի մէջ, նստած էր իր վրանում, գորգի վրա: Նա պատահած անցքից տեղեկութիւն չուներ, Աղաթիւնը բերել էր նրա մօտ փոքրիկ երեխային, որի հետ խաղում էր գիտո մայրը: Ֆաթիման—այդպէս էր երեխայի անունը—այս առաւոտ սովորել էր մի նոր հանաք իր աղանդից: Երբ աղաթիւնը շարժում էին նրա առջև, նա բաւական ծաղրական երես չիներով, արտասանում էր. «ան... ան...»: Այդ խաւական դուրսացում էր դժբախտ մօրը:

Այդ միջոցին տխուր, բազմահոգ դէմքով մտաւ Սիւրբի վրանը ներքինապետ Ահմէդը: Նրա սովորութիւնները այն աստիճան ծանօթ էին տիկնոջը, որ տեսնելով նրան վատ տրամադրութեան մէջ, իսկոյն հարցրեց.

սին, և այն էլ շատ որոշ և համակրական ձեւով:

Նախ և առաջ ռուս լրագիրը խօսում է Ռուսաստանի յարաբերութիւնների մասին Չինաստանի հետ, յետոյ անցնում է առհասարակ ռուսաց քաղաքականութեանը Միջին-Ասիայում, մանրամասնաբար նկարագրում է և Միջինասիայի քաղաքականութեան եղանակը Միտայում, խօսում է այն անաջողութիւնների վրա, որ Միտայի ունեցաւ անցեալ տարի Ազանիստանում և վերջապէս անցնում է Պարսկաստանի մէջ 1880 թիւին պատահած քաղաքական տխրալի անցքերի տեսութեանը:

— Ի՞նչ է պատահել:

— Շատ վատ բան, պատասխանեց ծերունին և սկսեց պատմել բոլորը ինչ որ լսել էր մէկքի մասին:

Ժողովրդի ֆանտազիան արդէն տուել էր անցքին բոլորովին գերբնական կերպարանք: Պատմում էին, թէ մէկքը հրեշտակների թեքերի վրա տարվել էր մինչև հինգերորդ երկինքը, այնտեղ խօսակցութիւն էր ունեցել Մուհամմէդի և Ալիի հետ. յետոյ ցոյց էին տուել նրան զրախորդ ու դժոխքը, ասել էին՝ զրանցից որը կամենում էս ընտրել: Մէկքը ընտրել էր զրախորդ: Յիշատակ երկինքից, նա անմիջապէս գնացել էր իր մօտ: Եւ այնպէս նրա երեսի վրա լոյսի ճաշանշներ էր տեսել, և նրա առջև ընկնելով երկրպագութիւն էր տուել: Յետոյ նրան նստացրել էր իր տեղը, և ինքը նստել էր նրանից ցած, ասելով, թէ «ինձ պէտք է քեզ սպասարութիւն անել, դու աւելի սուրբ ես, քան թէ ես»: Յետոյ խմբը հրամայել էր, որ ընթերցեն տառ, բայց ընթերցել էին: Այդ ժամանակ մէկքը «սալավաթ» *) էր քաշել երեսին, և նոյն վայրկեանում երկինքից ցած էր իջել մի սեղան լի ամեն տեսակ անուշահամ կերակուրներիով և այլն:

— Այդ բոլորը հին հեքիաթներ են, ծերունի ներքինապետի խօսքը կարեց Սիւրբին.— դու այն ասած, մէկքը այժմ որտեղ է:

— Նա գտնվում է իմամի մօտ, պատասխանեց ծերունին խռովեալ ձայնով.— այսօր

*) Սալավաթը մասնագրականների մօտ փոխաբերում է այն արարողութեանը, որ քրիստոնեաները կատարում են երեսը խաչակրեկով:

Պարսկաստանի գրեթէ անընդհատ երկդիմի քաղաքականութիւնը և առհասարակ Պարսկաստանի թուլութիւնը, ասում է «Գոյոս» լրագիրը, հարկադրում են Ռուսաստանը ընդունել քաղաքականութեան մի նոր ձև այդ ասիական պետութեան վերաբերութեամբ: Այդ պատճառով, ռուս լրագրի կարծիքով, վերջին ժամանակները Ռուսաստանի հարաւային սահմանադրութեան կողմէն փոխարքայութեան պարտաւորութիւնները ստաւել քաղաքեալ դարձան: Ռուսի այդ պարտաւորութիւնները իրադրոծելու համար, աւելացնում է մայրաքաղաքի թերթը, հարկաւոր է համերաշխ և միանման գործողութիւն հաստատել կողմասեան վարչութեան և ռուսաց կենտրոնական կառավարութեան մէջ, որով կատարեալ սերտ կապ կը կապվի այդ գործողութիւնների և Ռուսաստանի ընդհանուր ասիական քաղաքականութեան վերաբերեալ ուրիշ խնդիրների մէջ: «Պարսկաստանի ակներև քայքայվելը և թիւրքաց իշխանութեան թուլանալը Փոքր-Ասիայում անտարակոյս պէտք է նոր տեղական քաղաքական խնդիրներ առաջ մղեն, ինչպէս օրինակ քիւրդերի խնդիրը և մի աւելի նշանաւոր խնդիր,—

այն է հայոց խնդիրը, որի վրա առանձին ուշադրութիւն պիտի դարձնալի:»

«Հայոց ազգը, շարունակում է ռուս թերթը, որ ունի իր պատմութիւնը, իր գրականութիւնը, իր անցեալի յիշատակներն ու արձանները, մի ազգ, որ պարունակում է իր մէջ մեծ կենսական ոյժեր, անկասկած իրաւունք ունի անկախ գոյութեան վրա: Մի նոր հայոց պետութեան ստեղծելը մեր Մեղրկովկասի հարկանութեամբ, ունի մի մեծ շահ Ռուսաստանի համար:»

Ահա այնպիսի յօդուածը «Գոյոս» լրագիրը ասում է որ անցեալ տարուց սկսած ասիական ազգերը մի նշանաւոր քայլ արին ընդհանուր մարդկային կեանքի հետ միանալու ճանապարհի վրա: Ահա ի՞նչպէս ընտրել է երկու պետութիւններին, Ռուսաստանին և Մեղրկովկասին, Միտայի և Արապայի մէջ միջնորդների դերը կատարելու համար: Այդ պատճառով ցանկալի է որ այդ երկու մեծ պետութիւնները ասիական քաղաքականութեան վերաբերութեամբ ձեռք ձեռքի տուած ընթանային և նրանց երկուսի մէջ համաձայնվելը այդ միջնորդների դերում, ներկայացնում է ներկայ տարվայ քաղա-

քան թանկագին չէր կարող լինել նրա համար, որպէս մասնագրականութիւն ընդունելը.— Բայց ես լսում եմ մի ուրիշ բան ես:

— Ի՞նչ բան, հարցրեց անհամբերութեամբ տիկինը:

— Ասում են՝ մէկքը խոստացել է իմամին կնութեան տալ իր աղջիկը:

— Նա նոյնն է անում, ինչ որ արեց իմ ուրացող հայրը... խօսեց տիկինը դառնութեամբ.— ասար նրա աղջիկը շատ փոքր է, դեռ ութն տարեկան է:

— Բի՛շ է պատահում, որ դրանից աւելի փոքր հատկով աղջիկներ առնվում են մասնագրականների հարեմխանաներում: Զե՛յ, յայտնի է, տիկին, որ այդ անհաւատները մի ուրիշ բարեպաշտութիւն են համարում իրանց տունը լցնել բազմաթիւ կնիկներով: Զարմանալի այն չէ, որ աղջիկը փոքր է, զարմանալի այն է, որ նրա հայրը տալիս է մի փոքր, մաշված ծերունի, որ իր բոլոր յոյսը դրել է մի խաբարայ գերվիշի «մաջունների» վրա, որ նրանով վերադարձնէ իր մանկութիւնը:

Տիկինը դարձեալ ընկաւ մտածութիւնների մէջ: Հանգամանքները շատ վատ փոփոխութիւն ստացան: Եթէ գործը կախված լինէր իրանից միայն, գուցէ նա կարող կը լինէր ամեն կերպ դարձնել: Բայց այժմ գործի մէջ խառնվեցաւ մի հզօր անձն.— իմամը, որին ամբողջ ցեղը պաշտում էր, որից ինքը խանը գողում էր: Ի՞նչ կարելի էր անել նրա հետ: Նա ինչ որ խնդրելու լինէր իրանից, վերջինս չէր կարող չը կատարել: հակառակ դէպքում, մի խօսքով ամբողջ ցեղը կապտամարգնէր նրա դէմ: Մահմեդա-

քական խնդիրները ամենանշանա- ւորներէն մինը:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՆԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈՒՅՑ

Յունիարի 5

Որքան դառն տպաւորութիւն է գործում մարդու վրա, երբ նա մի փոքր ուշադրութեամբ կարդում է մեր պարբերական հրատարակու-
թիւնները և մտածում նրանց ներկայ գրութեան վրա: Այդքան անձնականութիւն, բարեկամ, չար նախանձ, հայտնաբերող, ահա որքան են նրանց ներկայ նշանաբանը: Մեր հասարակական գործիչները, մեր լուսաւորված, բարձր ուսում ստացած անձնաւորութիւնները, մեր այսպէս ասած, մտաւոր և բարոյական զարգացման առաջնորդները չար նախանձից թելադրված՝ այժմ լրագրութիւնը իրանց անսանձ կրքերի և անձնական թշնամութիւնների գէշեր են շինել հա-
կաւորողին վերջ տալու համար: Նրանք չեն պատկառում իրանց կոչումից, չեն խնայում մինչև անգամ հասարակական այդ ամենակա-
րեւոր, ամենատարբեր ճիշտագիտութիւնը ապականել իրանց ամբողջ և զաւառնային վարժութեան վայր գցել նրանց վարժող օտար աղբերի առջև և այդ-
պիսով ցոյց տալ լուսաւորված աղբերին մեր ազգի մտաւոր և բարոյական զարգացման ստոր աստիճանը...

Մենք համոզված ենք, որ մի ընթերցող, եթէ մի փոքր լուրջ մտօք է հետեւում և քննում մեր մամուլի այժմեան ընթացքը, ուղղակի կարող է ասել, որ, չնորհիւ մի յետադէմ և խաւար մա-
մուլի, լրագրութիւնը այժմ «մուշտիկու» ա-
պարկէ և դարձել, Այն, վերջապէս թիֆլիսում իսկական մուշտիկուի, հանդէս եկաւ այժմ գրականական մուշտիկուի, միայն այն դանա-
զանութեամբ՝ որ առաջնութեամբ մասնակցում էին անկրթ, անուս, գաղաւթաբոյ կիստներ, իսկ այժմ—ինչպէս ճշմարիտ նկատում է «Վշակը», ուսում առած կիստներ:

Այդ ուսում առած կիստները փոխանակ քննելու գրութեք, ցոյց տալու նրա սխալ և ուղիղ կէտերը, փաստերով հերքելու նրա մէջ ա-
րած զատուկութիւնները, նրանք իրանց պարտա-
կանութիւն են համարում իրանց ամենաազդու միջոցներով և ձեռքով չօգտին այդ գրութեքին: Տեղի ունակ պատիւը, արձանագրել նրա վարած կեանքի ձեռքը, հիմնովի այն աղայական և խաղաղական կարծիքի վրա, որը այս մօտ օրե-
րումս յայտնեց «Վեդուկ» մէջ մի իր աւա-
րան:

Կանները աւելի կաշկանդված էին կրօնի և նա-
խապաշարմունքների կապանքներով, քան մար-
մնաւոր բռնապետի շղթաներով: Այս պատճա-
ռով կրօնի ներկայացուցիչ խօսքը համեմատաբար
աւելի մեծ ազդեցութիւն ունէր նրանց վրա: Գրա-
համար խանր ոտիված էր միշտ բարեկամու-
թիւն պահպանել խմբի հետ և կատարել նրա
ամենափոքր քանակութիւններն անգամ:

—Գուհ հաստատ զոտն, հարցրեց տիկինը, որ
խանր խոտացել է Գնուտակի և Բարդիւշատի
կառավարութիւնը մէլքի յանձնել:

—Գիտեմ, պատասխանեց ներքինապետը, —չառ
էլ ցանկանար չէր կարող չըլանձնել, քանի որ մէջ
տեղում կայ խմբի նման մի միջնորդ: Ասում
են, այսօր մէլքի թղթատուի խորհուրդը
կատարելուց յետոյ, խանր կը հազցնէ նրան իր
նոր պաշտօնի խաւաթը:

Յուսահատութեան թախիծը տիրեց տիկնոջ
սրտին: Նա տոնակոխ արեց իր հօր փառախ-
րութիւնը Գնուտակի և Բարդիւշատի իշխանու-
թիւնը ձեռք բերելու մէջ, զխաւարակայն այն
մտքով, որ այդ երկու գաւառները միայն իր
սիրելի Ստեփանոսին, որ նրանց օրինաւոր
տէրն էր, Նա ցանկանում էր տեսնել այդ պա-
տանի իշխանագին կրկին տիրացած Շահու-
մանների թողած ժառանգութեանը, որ նոյն իսկ
հայերի պատճառութեամբ յափշտակեցաւ բու-
նակալի ձեռքով: Նա ցանկանում էր, որ բարի,
ազնուամիտ Ստեփանոսի հովանաւորութեան
տակ պատասխարվէին հազարաւոր թշուառներ,
որ մայրում, այրվում, խորովվում էին տիրող
անգթութիւնից: Բայց այդ բոլոր ցանկութիւն-
ները ոչնչացան: Այժմ աւելի, քան թէ առաջ,

Մենք երբէք չէինք կարող սպասել այդպիսի
լիր և մի և նոյն ժամանակ լուրիկայից զուրկ
զատուկութիւններ բարձր ուսում ստացած ան-
ձնաւորութիւններից, կարծելով որ նրանք գէթ
հասկացած կը լինեն գրականութեան վսեմ նշա-
նակութիւնը, բայց դժբաղդաբար մենք սաստիկ
սխալված տեսանք մեզ մեր կարծիքների մէջ,
երբ միմեանց ետեւից հանդէս եկան մի քանի
բարձր ուսում ստացած պարզմենք և սկսեցին
վայր ի վերոյ գրութեքներով լցնել խաւար
լրագրի թերթերը: Այդօրինակ գրութեքները,
կարծես, ցոյց են տալիս, որ խմբագիրը կամ-
նում է մի նոր ուղղութիւն տալ իր թերթին,—
այն է որ եթէ մէկը կը համարձակի գաղափու-
թիւն տալ նրա գործունէութեան մասին, իսկոյն
և եթէ կը նկարագրվի իր թերթի մէջ նրա
կեանքը, և այդպիսով նա պատժած կը համարի
այն մարդուն, որ յանգցնէ է ցոյց տալ նրա
գործունէութեան սխալ և վատ կողմերը: Այդ-
պէս ահա լոյս է տեսնում «Վեդուկ» 94 համա-
րում Ալէքսանդրապոլից մի նամակ, որը կրում
է բարձր ուսման հօտը առած մի անձնաւորու-
թեան Գ. Օ. կեղծ տոտրագրութիւնը: Այդ Գ.
Օ. նամակագիրը փոխանակ քննելու մեր
գրութեքը, ցոյց տալու մեզ նրա մէջ արած գա-
ղափութիւնների սխալ կէտերը, ուղղակի սկսել
է գրել մեր կեանքի նկարագիրը, մեր ուսման
աստիճանը, յայտնելով այն միտքը թէ Բնչուկ
կարող է մի մարդ հրապարակաւ յայտնել իր
կարծիքը մի որ և է հարցի վերաբերութեամբ,
երբ նա չէ վերջացրել իր ուսման ընթացքը:
Բարձրագոյն դպրոցների պատերի մէջ, Գ. Օ.-
ի կարծիքով միայն այն մարդը կարող է գաղա-
փութիւն տալ որ և է մի հարցի վերաբերու-
թեամբ, որը համալսարանի մօտից անցած է
նրա հօտը առած կը լինի, և եթէ այդ մարդը
սխալ էլ գործի, աչնու ամենայնիւ յարգելի պիտի
լինի այդ սխալը պ. Գ. Օ.-ին, որովհետեւ
այդ սխալ գործող իր նման բարձր ուսում ըս-
տացած անձն է... Այսպիսի գաղափութիւններ
լսելուց յետոյ, մենք հետեւաբար պիտի գտնէ
և երկարակցութեամբ, որ եթէ մի որ և է հիմնա-
րութեամբ, մի որ և է հասարակութեան զեկա-
վարը մի բարձր ուսում ստացած անձն է և թէ
որքան էլ նա սխալներ գործի, որքան էլ քեռ-
ներ հասցնի այդ հիմնարկութեանը, այդ հաւա-
րակութեանը,—այնու ամենայնիւ մենք յարգե-
լի պիտի համարենք նրա սխալները, նրա հա-
տուցած քեռսի գէմ չը պիտի բողբոջենք, որովհե-
տեւ նա բարձր ուսում առած անձն է...

Ահա լոգիկա, առողջ գաղափարութիւն... Այդ է
պատճառը, որ պ. Գ. Օ. իր նամակի մէջ յայտնում
է թէ ինչպէս կարող է մի թերութեւ պատանի,
որ հօր խմբի մէջ ուսումնասիրում է մարդ-
կիւրանց հոգիները (մանաւանդ ձեռք, պ. Գ. Օ.),
նոր կրէր բացողների համար զեկավար որոշել:

Գոհուր էր իրագործել նրանց: Տիկնոջ կարծի-
քով, աւելի հեշտ էր մասնագիտական բանալիների
ձեռքից կորել էլ այդ երկրները, քան թէ մի ու-
րացող հայից, որ մասնագիտական ձեռքով գործի
գաղաւթով, պիտի աշխատէր ամեն տեսակ ցած,
անաղին և նեղակաւոր հարկեր գործ գնել մաս-
նագիտական իշխանութիւնը հայ երկրների վրա
պահպանելու համար: Այդ հանդամանքները ի
նկատի առնելով, տիկինը մէլքի Ֆրանցիսկ ու-
րացութիւնը աւելի վտանգաւոր էր համարում,
քան թէ իր հօրը, մանաւանդ որ նա խոտացել
էր իր աղջկի խմբին կնութեան տալ:

—Այդ առաջին անգամը չէ, տիկին, որ նա
ընդունում է մասնագիտականութիւնը, ասաց ներ-
քինապետը ընդհանրելով Սիւրբի լուս մտածու-
թիւնները:—մէլքի Ֆրանցիսկ իր մանկութեան
հասակում գերի ընկաւ և տարվա-
տանի Սպահան քաղաքը: Այնտեղ Սպահանի
արքայազուհիներից մէկը որդեգրեց նրան, և մի
խմբատուն մօլլայի յանձնելով, կրթեց արաբական
և պարսկական լեզուների դպրութեան մէջ, Գնուկ
իւր աղջկի նրան կնութեան տալով, նշանա-
կեց նրան Սպահանի հայոց թագի (Նոր Զուգայի)
բեգլը:—Բեգլի Անուհետեւ նա Սպահանի նա-
հանգում հայոց քաղաք և քանաքա գաւառների
կառավարիչը դարձաւ: Այդ բոլոր պաշտօնների
մէջ տանջվելով, կողոպտելով ժողովրդին, մեծ
հարստութիւն գրկեց: Սպահանի հայերը այն
ժամանակ առեւտրական ընդարձակ յարաբերու-
թիւններ ունենալով, շնորհաստանի հետ, ի-
րանց կառավարութիւնը առատ վարձատրում էին
նրան: Բայց չարագործը հանգիստ չը մնաց:
Նա գաւառների մինչև անգամ այն պետու-

քաղաքագլխութիւնը սրան կամ նրան յանձնե-
լով, վերջ է հղել պ. Գ. Օ.-ին, որ մենք յանգ-
նել էինք «Մշակի» միջոցաւ զգուշացնել պա-
րանին իր ձգտումներից, որ մենք, ոչ թէ կուր-
նչպէս ասում է պարսից, այլ մատենագրաբան
բանալու համար իրան նշանակութիւն չէինք տու-
ն և զեկավար էինք ընտրել պ. Արիստոտել Յովհան-
նէսեանցին: Վայ այն հասարակութեանը, որ ձեռ
պէս բարձր ուսում ստացած զեկավարներ պիտի
ունենայ, պ. Գ. Օ., վայ այն աղբին, որ յոյսը
գրել է այնպիսի հիւանդ գաղափարութիւնների տը
առաջնորդներով վրա և իր փրկութիւնը այդպի-
սիներից է սպասում... Այս ինչ խայտառակ մի-
ջոյն են ձեռք գցել մեր բարձր ուսում առած
պարսիցները: Ի՞նչ կապ կայ, ասացէք խնդրեմ,
մի մարդի գրութեքի և նրա կեանքի մէջ. որ
գիտութեան մէջ կայ այդպիսի մի խայտառակ
ձեռ, որ ընդունված լինի գրականական ասպա-
րէզում վիճարանող կողմերի մէջ: Ի՞նչ կը լինէր,
եթէ ես սկսէի գրել Գ. Օ.-ի թէ անցեալ և թէ
մանաւանդ ներկայ կեանքի նկարագիրը: Բայց
մենք թոյլ չենք տալ մեզ այդ աստիճան ստո-
րանալ և նոյն վէրքով պատասխանել մեր հակա-
ռակորդներին, միայն պարտականութիւն ենք
համարում մի թիթի քննողական հայացք գցել
այդ բարձր ուսում առած պարսի նամակին, որ
իրան գաղափարաւոր և մտաւորապէս զարգա-
ցած մարդ համարելով (որովհետեւ նա կարողա-
ցել է աւարտել աշխատութեան ուսումը
բժշկական ֆակուլտետում) մեզ թերութեւ պատա-
նի է համարում:

Բայց այն լիր ստերից, որ յօրինել է պա-
րսի մեր անձնաւորութեան վերաբերութեամբ,
իրեն թէ մենք ցանկացել ենք տեղւոյ վիճակա-
յին հոգեւոր զարգացի պատասխաններում հա-
յերեն լեզուի գաղափար լինել, որ և անընդու-
նակ գտնվելով չընդունվեցանք,—նա սկսում է
նկարագրել մեր այժմեան պարսիստները, որոյ
պարսի կարծիքով, արատաւորում է մեր պա-
տիւր: Արդեօք օրն է լաւ. պարսիկ անձնական
գործերով և մի և նոյն ժամանակ անտարբեր
չը մնալ հասարակական և ազգային հարցերում,
թէ բժշկական գիտութիւնից և հմտութիւններից
զուրկ արտոգոտով մտնել խաւար հասարակու-
թեան մէջ, թող փչել նրա աչքերը, միայն նիւ-
թական չափերի ետեւից ընկնել, հարկաւոր եղած
ժամանակ բոլորովին անպէտք լինել, անուշա-
ղիւ թողնել ստանձնած պաշտօնը և միայն ջա-
նալ ամեն միջոցներով գրասել տղեւ ամբոխը

*) Միթէ պարսի նամակը կարողաւոյց յետոյ
չեն ամառնցում նրան պ. պ. տեսուչը, Մ. Ա.
բարաշխանը, տէր Մինաս քահանայն և նոյնպէս
հարաբարձաւ Զաքարիան, որոնք իրանք էին
գալիս ինձ մօտ և առաջարկում ուսաց լեզուի
գաղափարութիւնը, բայց ես չէի կարողանում հա-
մաձայնվել նրանց առաջարկած պայմաններին:

Թեանք, որի հորհուրէ այնքան բարձր աստիճանի
էր հասել: Գաղափար կերպով միանալով Լուի և
Բախտեարի կողմէ վայրենի ցեղերի զխաւար-
ների հետ, նա պատրաստեց մի սարսափելի ա-
պրտամբութիւն պարսից կառավարութեան
դէմ: Նրա նպատակն էր յիշեալ վայրենիների
աշխատութեամբ Սպահանի նահանգի հայաբնակ
գաւառները անկախ դարձնել պարսից պետու-
թիւնից, որ ինքը կարողանայ ժառանգաբար
իշխել: Բայց ապտամբութիւնը զսպնեցաւ և
նա փախաւ, գնաց Զնդկաստան: Երկար ժամա-
նակ անշարժութեան մէջ մնալով, վերջապէս
վերադարձաւ իր հայրենիքը և կրկին ընդունեց
քրիստոնէութիւնը: Այստեղ, ի հարկէ, ոչ ոք
չէր կարող գիտնալ, թէ ինչ էր կատարել նա
հետաւոր արեւելքում, և ընդունեցին նրան որ-
պէս մի մարդ, որին բազում յաջողացրել էր վերա-
դառնալ գերութիւնից: Եւ նա ինքը իր անցեալի
մասին պահում էր խորին ծածկամտութիւն:

—Իսկ դու որտեղից գիտես այդ բոլորը,
հարցրեց տիկինը զարմանալով հետաքրքրել
պատմութեան վրա:

—Ինձ հաղորդեց մի դէպք, որ բնակվում է
խմբի մօտ, նա ինքը սպահանցի է, և ականա-
տես է եղել բոլոր անցքերին: Նա շատ լաւ
մարդ է, և ինչպէս երևում է, մէլքի այժմեան
վարմունքը նրան եւ տահաճութիւն է պատճա-
ռել:

—Եւ նրա մասին լսել եմ, ասում են լաւ
բժիշկ է:

—Նա ամեն բան գիտէ, ինչ ասես, որ նա չը
գիտենայ:

—Բայց մի փոքր խաբերայ է:

քաղաքագլխի աթոռը ձեռք բերելու համար,
օրն է լաւ...

Մենք զարմանում ենք, որ հիւրընկալութիւն
են գտնում լրագրի մէջ այնպիսի նամակներ, ո-
րոնք մէկ կողմից պարզապէս ցոյց են տալիս
թէ որքան խակ և հիւանդ կարծիքների տէր
մարդիկ են թէ հեղինակը և թէ ինքն իմա-
ղիրը:—Այժմ, երբ աշխատում են «Վեդուկ»
ամենօրեայ դարձնել, միթէ նրա պրօգրամը բազ-
կացած կը լինի ոչ թէ ազգային, քաղաքական
և բանասիրական տեսութիւններից, այլ գանա-
զան մարդկանց կեանքի նկարագրներից, ո-
րոնց հեղինակները հարկաւ պիտի լինեն միայն
«ուսում առած կիստները»: Ուրեմն յաջողու-
թիւն ենք ցանկանում այդ տեսակ լրագրին: Իսկ
«Վշակը», մեր կարծիքով, աւելի լաւ արած կը
լինի, եթէ միանգամայն արհամարհի իր անաթի
հակառակորդներին և բոլորովին անուշաղիւ
թողնի նրանց ձայնը:

Սմբ. Պարտամեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԱՆԻՑ մեզ հետադուր են յունվարի
24-ից հետեւալը: «Նրէկ քաղաքային Գումա ու-
րուցեց գեներալ Տէր-Ղուկասովի յիշատակը յար-
գել նիտի ժամանակ ձայնաւորների վեր կենա-
լով, բայց տարանց հողահանգիտ կատարել
հանգուցեալի յիշատակին և «Ղուբերիսկայա»
աւված փողոցը այսուհետեւ անուանել «Տէրղու-
կասովսկայա» փողոց: Նշանակեալ մեզիցեալ ցա-
ւակցութեան հետապիւր ուղարկել հանդուցեալի
կողմը»:

Յունիարի 14-ից մեզ գրում են թէ միւր-խան-
Շուրապից որ օրիորդական դիմադրաւոր սկս-
վեցաւ հայերեն լեզուի գաղափարութիւն: Թէպէտ
մինչև այժմ էլ կային կրօնագիտութեան դասեր
չարաքիւր երկու անգամ, բայց որովհետեւ հայոց
լեզուի համար ուսման չը կայ նշանակված, այդ
պատճառով կրօնաւարաց քահանայն էլ չէր գնում
հայերենով պարսկերէն: Իսկ այժմ պ. Սիմեոն
Կործենեանց յանձն առաւ ձրի, չարաքիւր երկու
անգամ հայերեն լեզուից պարսկերէն օրիորդնե-
րի հետ: Առ այժմ աշակերտութիւնը եօթն են:
Նոյն տեղից մեզ գրում են, որ մինչև յունվարի
10 լաւ եղանակ էր անում, իսկ այժմ սաստիկ
ցուրտ է լինում և ձիւնը չարանակում է գալ:

Մեզ հաղորդում են, որ յունվարի 21-ին թիֆ-
լիսի Հաւարար թագում գտնված Էջմիածնցոյ
եկեղեցու դուռը կոտրել են անյայտ աւաղակ-
ները, տարել են 3 հատ սկիհ և գանձանակի մի
քանի փակված արկղեր:

—Ես էլ առաջ այդ կարծիքն ունէի նրա մա-
սին, տիկին, մանաւանդ երբ տեսնում էի, որ
անդալար գոհարներ է պահանջում խմբից նրա
համար «մաջուն» շինելու, և մտածում էի, որ
այդ թանգազին իրեղենները առաւելապէս իր
զրգանի համար է: Բայց նա պարզ խոտովան-
վեցաւ ինձ, թէ «բժշկութիւնը պարսիկների մէջ
պէտք է ծածկված լինի դերմանալու քողով, և
այդ աւելի ներգործում է նրանց երեւակաւու-
թեան վրա: Հասարակ բանին նրանք նշանակու-
թիւն չեն տալիս: Եթէ ես ասէի խմբին, թէ ք
զարմանքներ պիտի պատրաստեմ այս և այն
խոտից կամ արմատից, նա ոչնչի տեղ կընդու-
ներ, բայց ալմաստը, մարգարիտը, կադուրը և
այլն, կարող են աղբիւ իմամի մանաւատու-
թեան վրա:—Առհասարակ, աւելացրեց ներքի-
նապետը,—եւ այդ մարդու մէջ գտնում եմ մի
խորհրդաւոր գաղտնիք, որը նա ամենայն
զգուշութեամբ թաղցնում է:

—Դէրվիշները միշտ այդպէս են լինում, պա-
տառանկեց տիկինը անուշաղիւր կերպով և կըն-
կին ընկաւ մտածութիւնների մէջ:

—Իսկ ես դէրվիշ պատմութիւնից կամնում
եմ մի օգուտ քաղել, դուք ինչ խորհուրդ կը
տաք, տիկին:

—Ինչ օգուտ կապելի է քաղել:

—Եւ կամնում եմ գնալ խմբի և խմբի մօտ
յայտնել նրանց մէլքի անցեալը:—Ես այնտեղ
թէ ինչ էր արել նա Սպահանի կողմերում,
յայտնել նրա գաղափարութիւնները պարսից
կառավարութեան դէմ, յայտնել, որ նա մի վատ
խաբերայ է, թէ նա այդ երկրորդ անգամն է,
որ ընդունում է մասնագիտականութիւն, դարձեալ